

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

УДК 070(476-2)(091)(043.3)

ПРАХАРЭНЯ
Марына Валер’еўна

КАМУНІКАТЫЎНАЯ СТРАТЭГІЯ
РЭГІЯНАЛЬНАЙ ПРЭСЫ БЕЛАРУСІ Ў
ФАРМІРАВАННІ ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЦІ

Аўтарэферат дысертацыі на саісканне вучонай ступені
кандыдата філалагічных навук
па спецыяльнасці 10.01.10 – журналістыка

Мінск, 2018

Работа выканана ў Беларускаім дзяржаўным універсітэце

Навуковы кіраўнік –

Зубчонак Наталля Анатольеўна,
кандыдат філалагічных навук дацэнт,
дацэнт кафедры гісторыі
журналістыкі і менеджменту СМІ
факультэта журналістыкі
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

Афіцыйныя апаненты:

Тычко Галіна Казіміраўна,
доктар філалагічных навук прафесар,
прафесар кафедры медыялогіі і вэб-журналістыкі
факультэта журналістыкі
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

Ляўчук Мікалай Мікалаевіч,
кандыдат палітычных навук,
начальнік 1-га навукова-даследчага аддзела
(праблем ваеннай бяспекі)
5-га навукова-даследчага ўпраўлення
(ваенна-гуманітарных даследаванняў)
ДУ «Навукова-даследчы інстытут Узброеных Сіл
Рэспублікі Беларусь»

Апаніруючая арганізацыя –

Установа адукацыі «Беларускі дзяржаўны
ўніверсітэт імя М.Танка»

Абарона адбудзецца 4 кастрычніка 2018 г. у 14.00 на пасяджэнні савета па абароне дысертацый Д 02.01.08 пры Беларускаім дзяржаўным універсітэце па адрасе: 220030, г. Мінск, вул. Ленінградская, д. 8 (корпус юрыдычнага факультэта), аўд. 407.

Тэлефон вучонага сакратара: (+ 375 17) 259-70-24.

З дысертацыяй можна азнаёміцца ў бібліятэцы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Аўтарэферат разасланы «   » верасня 2018 г.

Вучоны сакратар савета
па абароне дысертацый,
кандыдат філалагічных навук дацэнт

Л.П. Саянкова-Мяльніцкая

УВОДЗІНЫ

Сацыяльна-эканамічнае, палітычнае і культурнае развіццё Рэспублікі Беларусь у сучасных умовах вызначаюць тэндэнцыі глабалізацыі і інтэграцыі ў сусветную супольнасць. Дадзеныя працэсы суправаджаюцца пошукам эфектыўнай мадэлі ўстойлівага развіцця грамадскай сістэмы, якая будзе садзейнічаць забеспячэнню канстытуцыйных правоў і свабод, рэалізацыі інтарэсаў асобы праз узаемадзеянне са структурамі дзяржаўнага кіравання. Важнае значэнне ў вырашэнні гэтых задач набывае грамадзянская супольнасць, ва ўмовах якой узрастае сацыяльна-палітычная актыўнасць насельніцтва, забяспечваецца яго ўдзел у кіраванні і прыняцці дзяржаўных рашэнняў.

Фарміраванне грамадзянскай супольнасці для нашай краіны сёння – дзяржаўная задача. Напрамкі яе рэалізацыі вызначаны ў найважнейшых заканадаўчых і нарматыўна-прававых актах – Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай стратэгіі ўстойлівага развіцця, Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі. Праграма сацыяльна-эканамічнага развіцця на 2016–2020 гг., Дзяржаўная праграма інавацыйнага развіцця на 2016–2020 гг., Дзяржаўная праграма развіцця аграрнага бізнесу ў Рэспубліцы Беларусь на 2016–2020 гг. забяспечваюць умацаванне эканамічных асноў грамадзянскай супольнасці. У Дзяржаўных праграмах «Здароўе народа і дэмаграфічная бяспека Рэспублікі Беларусь» на 2016–2020 гг., «Адукацыя і маладзёжная палітыка» на 2016–2020 гг., у Праграме па сацыяльнай абароне і садзеянні занятасці на 2016–2020 гг. вызначаны сістэмныя мерапрыемствы ў сферы сацыяльнай палітыкі, арыентаванай на развіццё чалавечага патэнцыялу, стварэнне належных умоў жыцця і працы, ахову здароўя насельніцтва, высокі адукацыйны ўзровень. Рэгулюючы адносіны ў грамадстве, дадзеныя накірункі дзяржаўнай палітыкі садзейнічаюць забеспячэнню сацыяльнай і палітычнай стабільнасці ў краіне.

Складаныя і супярэчлівыя геапалітычныя адносіны ў свеце ў апошні час актуалізавалі неабходнасць умацавання ідэалагічных прынцыпаў дзяржаўнай палітыкі Рэспублікі Беларусь. З'яўляючыся асновай нацыянальнай бяспекі, дзяржаўная ідэалогія выступае гарантам сацыяльна-палітычнай стабільнасці ў краіне, кансалідуе грамадства і ўмацоўвае каштоўнасныя прыярытэты грамадзянскай супольнасці.

Дзейным інструментам рэпрэзентацыі ідэалагічных норм і прынцыпаў выступаюць сродкі масавай інфармацыі. Ідэалагічныя задачы СМІ заключаюцца ў фарміраванні грамадзянскай і палітычнай культуры асобы, камунікатыўнай кампетэнтнасці, кансалідацыі грамадства, суправаджэнні дэмакратычных пераўтварэнняў. Значны патэнцыял у іх рэалізацыі мае рэгіянальная прэса як найбольш набліжаны да канкрэтнай аўдыторыі сегмент СМІ.

Актуальнасць даследавання абумоўлена тым, што сёння забеспячэнне ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця рэгіёнаў з'яўляецца прыярытэтным

напрамак дзяржаўнай палітыкі. Павышэнню ролі мясцовых органаў кіравання і самакіравання ў стварэнні спрыяльных умоў для жыцця і працы людзей надаецца вялікая ўвага. У вырашэнні гэтых праблем асабліва важным з'яўляецца задзейнічанне рэсурсаў грамадзянскай супольнасці і мабілізацыя насельніцтва да эканамічнай, сацыяльнай і палітычнай актыўнасці. Рэгіянальная прэса, валодаючы значным патэнцыялам па ўключэнні грамадства ў працэс вырашэння пытанняў мясцовага значэння, фарміруе ўласную камунікатыўную стратэгію, якая садзейнічае рэалізацыі механізма канструктыўнага ўзаемадзеяння насельніцтва і мясцовых органаў улады, удасканаленню сістэмы дзяржаўнага кіравання.

Даследаванне дзейнасці дадзенага сегмента СМІ ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці ў айчыннай медыянавуцы праводзіцца ўпершыню, што падкрэслівае асаблівую значнасць дысертацыйнай працы.

АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА РАБОТЫ

Сувязь работы з буйнымі навуковымі праграмамі і тэмамі. Работа выканана ў каардынацыі з планавымі навуковымі тэмамі факультэта журналістыкі БДУ: кафедры гісторыі журналістыкі і менеджменту СМІ «Працэсы фарміравання беларускай нацыі, нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва Беларусі ў журналістыцы XIX–XX стст.» (2013–2017 гг., № дзяржрэгістрацыі 20130790); «Аксіялагічны патэнцыял беларускай журналістыкі XX–XXI стст. і заканамернасці яго рэалізацыі ў нацыянальнай медыяпрасторы» (2018–2022 гг., № дзяржрэгістрацыі 20180333); кафедры тэорыі і метадалогіі журналістыкі «Медыясістэма Рэспублікі Беларусь ва ўмовах медыятызацыі і дыгіталізацыі сучаснага грамадства» (2018–2022 гг., № дзяржрэгістрацыі 20180334).

Тэма дысертацыі адпавядае прыярытэтным накірункам даследаванняў Рэспублікі Беларусь на 2016–2020 гг., зацверджаным Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 190 ад 12.03.2015 г. (п.11 «Грамадства і эканоміка», п. 12 «Міждысцыплінарныя даследаванні», п.13 «Бяспека чалавека, грамадства і дзяржавы»).

Мэта і задачы даследавання. Мэта дысертацыі – вызначэнне канцэптуальных асноў камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы Беларусі ў працэсе фарміравання грамадзянскай супольнасці. Для дасягнення мэты былі пастаўлены і вырашаны наступныя задачы:

- 1) абгрунтаваць тэарэтыка-метадалогічныя прынцыпы вызначэння катэгорыі грамадзянскай супольнасці ў айчынным і замежным гісторыка-філасофскім дыскурсе;
- 2) вызначыць этапы станаўлення сістэмы беларускага рэгіянальнага друку з мэтай выяўлення напрамкаў яго камунікатыўнай стратэгіі ў працэсе фарміравання грамадзянскай супольнасці;

- 3) правесці комплексны аналіз камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы ў кантэксте інстытуалізацыі структур грамадзянскай супольнасці ў Рэспубліцы Беларусь;
- 4) выявіць асаблівасці трансфармацыі жанравых форм рэгіянальнага друку, іх уплыву на фарміраванне кантэнту;
- 5) распрацаваць практычныя рэкамендацыі па ўдасканаленні камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальных выданняў у фарміраванні грамадзянскай супольнасці ў Рэспубліцы Беларусь на сучасным этапе.

Аб'ект даследавання – рэгіянальная прэса як рэсурс для фарміравання грамадзянскай супольнасці, *прадмет* – камунікатыўная стратэгія рэгіянальных друкаваных медыя ва ўмовах станаўлення грамадзянскай супольнасці.

Тэрытарыяльныя межы даследавання акрэслены тэрыторыяй Мінскай вобласці. СМІ Міншчыны, якая валодае асаблівым статусам цэнтральнага сталічнага рэгіёна, рэпрэзентуючы задачы палітычнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага развіцця не толькі вобласці, але і рэспублікі ў цэлым, забяспечваюць інфармацыйнае суправаджэнне працэсу фарміравання грамадзянскай супольнасці ў краіне. Храналагічныя межы даследавання ахопліваюць перыяд з 1924 г. да 2017 г. Ніжняя мяжа абумоўлена пачаткам станаўлення сістэмы рэгіянальнага друку ў адпаведнасці з новымі прынцыпамі адміністрацыйна-тэрытарыяльнага ўладкавання БССР. Верхняя мяжа, якая адпавядае 2017 г., дазваляе вызначыць спецыфіку і заканамернасці адлюстравання працэсу фарміравання грамадзянскай супольнасці ў рэгіянальнай прэсе ў гістарычнай рэтраспектыве.

Навуковая навізна. Дысертацыйная праца з'яўляецца першым даследаваннем, у якім праведзены комплексны аналіз камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы ў працэсе фарміравання грамадзянскай супольнасці. У дысертацыі прадстаўлены генезіс канцэпцыі грамадзянскай супольнасці ў грамадска-палітычнай думцы Беларусі; на аснове аналізу архіўных матэрыялаў, многія з якіх уведзены ў навуковы зварот упершыню, вызначаны этапы і асаблівасці развіцця сістэмы рэгіянальнага друку Беларусі; у выніку кантэнт-аналітычнага даследавання вызначаны напрамкі камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці; выяўлены асаблівасці трансфармацыі жанравых форм рэгіянальных выданняў, іх уплыву на фарміраванне кантэнту.

Значнасць атрыманых вынікаў заключаецца ў комплексным даследаванні дзейнасці беларускай рэгіянальнай прэсы ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці на адпаведных гістарычных этапах і выпрацоўцы практычных рэкамендацый па ўдасканаленні камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальных выданняў ва ўмовах фарміравання грамадзянскай супольнасці ў Рэспубліцы Беларусь на сучасным этапе.

Палажэнні, якія выносяцца на абарону:

1. Сусветная грамадска-палітычная думка ў напрамку распрацоўкі тэорыі грамадзянскай супольнасці за некалькі стагоддзяў прайшла шлях ад агульнай канцэпцыі ідэальнага ўладкавання грамадства ў сістэме дзяржавы да вызначэння канкрэтных умоў, якія гарантуюць забеспячэнне палітычнай актыўнасці людзей, грамадзянскіх свабод, роўнасці перад законам. Для сучаснай тэарэтыка-метадалагічнай платформы характэрны плюралізм інтэрпрэтацый дадзенага феномена.

У кантэксце сусветных прагрэсіўных традыцый у айчынай грамадска-палітычнай думцы выпрацоўвалася ўласная канцэпцыя грамадзянскай супольнасці, якая сёння вызначаецца як палітычная, сацыяльная, эканамічная і духоўная аснова эфектыўнага функцыянавання дэмакратычнай прававой дзяржавы.

2. Значным рэсурсам у фарміраванні грамадзянскай супольнасці выступае рэгіянальная прэса, якая адыгрывае вядучую ролю ў развіцці асноў устойлівага грамадства, дэмакратызацыі сацыяльна-палітычнага жыцця.

Станаўленне сістэмы рэгіянальнага друку ў навейшай гісторыі Беларусі прайшло праз два этапы: 1) 1924–1991 гг. (да 1924 г. рэгіянальныя выданні эвалюцыянавалі ад «Известий...» Саветаў і павятовых выданняў да акруговай прэсы (1924–1930 гг.) і масавага рэгіянальнага друку БССР – раённых (1930–1932 гг.) і абласных газет (1938 г.); 2) 1992 г. – сучаснасць (перыяд устойлівага функцыянавання нацыянальнай інфармацыйнай прасторы). У адпаведнасці з вылучанымі этапамі і з улікам сацыяльна-эканамічных і палітычных умоў развіцця краіны рэгіянальная прэса выпрацоўвала ўласную камунікатыўную стратэгію, якая садзейнічала рэалізацыі механізма канструктыўнага ўзаемадзеяння насельніцтва і органаў улады.

3. Рэалізуючы камунікатыўную стратэгію, сутнасць якой вызначае тэматычнае нападзенне кантэнту, прадстаўленага ў адпаведных жанравых формах і накіраванага на арганізацыю дыялогу дзяржавы з грамадскасцю, рэпрэзентацыю працэсаў рэалізацыі сацыяльна-эканамічных стандартаў, захаванне гісторыка-культурнай спадчыны і ўмацаванне духоўна-маральных арыентацый грамадства, рэгіянальная прэса здольна стаць значным рэсурсам у фарміраванні светапогляднай парадыгмы, якая актуалізуе каштоўнасныя арыенціры грамадзянскай супольнасці. Гэты працэс ажыццяўляецца праз выхаванне палітычна адукаванай, высокамаральнай і духоўна багатай асобы, якая ў складаных і супярэчлівых умовах сацыяльных трансфармацый будзе прымаць актыўны ўдзел у развіцці інтэлектуальна-інавацыйнага і культурнага патэнцыялу беларускай дзяржавы.

4. Эфектыўная рэалізацыя задач па фарміраванні грамадскай думкі праз СМІ забяспечваецца праз якасны кантэнт, які прадстаўлены ў разнастайных жанравых формах. Для сучасных рэгіянальных друкаваных выданняў характэрна перавага інфармацыйных жанраў, нязначная колькасць аналітычных публікацый, фактычная адсутнасць матэрыялаў мастацка-публіцыстычнага накірунку. Гэтая тэндэнцыя прыводзіць да спрашчэння аналітычнага асэнсавання рэчаіснасці, збядняе эмацыянальна-каштоўнасць водгук мэтавай аўдыторыі на падзеі. У гэтай сувязі патрабуецца ўдасканаленне працы рэдакцый па павышэнні аналітычнага ўзроўню публікацый, актуалізацыі вострых пытанняў жыццядзейнасці грамадства, што будзе садзейнічаць узмацненню эфектыўнасці камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці.

5. Удасканаленне такіх накірункаў камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы, як арганізацыя адкрытага і кампетэнтнага дыялогу насельніцтва з прадстаўнікамі дзяржаўных структур кіравання, рэпрэзентацыя мерапрыемстваў сацыяльна-эканамічнай значнасці, асвятленне праблем духоўнай сферы жыццядзейнасці грамадства, будзе садзейнічаць павышэнню эфектыўнасці работы рэдакцый сучасных рэгіянальных выданняў, якасці іх кантэнту, накіраванага на развіццё інавацыйнага патэнцыялу беларускай дзяржавы і фарміраванне грамадзянскай супольнасці.

Асабісты ўклад саіскальніка вучонай ступені. Дысэртацыя з'яўляецца самастойным даследаваннем, якое выканана на аснове комплекснага аналізу навуковай літаратуры, першакрыніц, заканадаўчых і нарматыўных актаў БССР і Рэспублікі Беларусь, публікацый рэгіянальнай перыёдыкі (2 992), архіўных матэрыялаў, большасць з якіх уведзена ў навуковы зварот упершыню.

Аўтарам праведзена сістэматызацыя навуковых даследаванняў па тэорыі грамадзянскай супольнасці ў замежным гісторыка-філасофскім дыскурсе, прадстаўлены комплексны аналіз генезісу канцэпцыі грамадзянскай супольнасці ў грамадска-палітычнай думцы Беларусі. Пастаўленыя задачы і падыходы да іх вырашэння дазволілі вызначыць этапы і асаблівасці станаўлення сістэмы рэгіянальнай прэсы Беларусі, выявіць тэндэнцыі ў рэалізацыі функцыянальнага прызначэння рэгіянальнага друку як рэсурса ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці, даследаваць прыярытэтныя накірункі яго камунікатыўнай стратэгіі ў дадзеным аспекце.

Апрабацыя вынікаў даследавання. Асноўная канцэпцыя, тэарэтычныя высновы, выкладзеныя ў рабоце, абмяркоўваліся на рэспубліканскіх і міжнародных навуковых і навукова-практычных канферэнцыях: Рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя «Візуальна-семантычныя сродкі сучаснай медыяіндустрыі» (г. Мінск, 2015 г.); Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Журналістыка: стан, праблемы і перспектывы» (г. Мінск, 2015 г., 2016 г., 2017 г.); 5-я Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя

«Міжнародная журналістыка–2016: турбулентнасць міждзяржаўных адносін і медыя» (г. Мінск, 2016 г.); Міжнародная навуковая канферэнцыя студэнтаў, аспірантаў і маладых вучоных «Ламаносаў» (г. Масква, 2016 г., 2017 г.); Міжнародная навуковая канферэнцыя «Дыялог культур у эпоху глабальных рызык» (г. Мінск, 2016 г.); 73-я навуковая канферэнцыя студэнтаў і аспірантаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (г. Мінск, 2016 г.); Рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя «Філасофія нацыянальнай медыяпрасторы (да 110-годдзя выхаду газет «Наша доля» і «Наша ніва»)» (г. Мінск, 2016 г.); Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Журналістыка: творчасць, прафесія, індустрыя» (г. Масква, 2017 г., 2018 г.); 6-я Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Міжнародная журналістыка–2017: ідэя інтэграцыі інтэграцый і медыя» (г. Мінск, 2017 г.); XIII Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Стылістыка: мова, маўленне і тэкст», прысвечаная 95-годдзю заслужанага работніка адукацыі Рэспублікі Беларусь, доктара філалагічных навук, прафесара М. Я. Цікоцкага (г. Мінск, 2017 г.); 16-я Міжнародная навуковая канферэнцыя студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў «Медыя ў сучасным свеце. Маладыя даследчыкі» (г. Санкт-Пецярбург, 2017 г., 2018 г.); I Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Сучасная медыясфера: практыка трансфармацыі, тэарэтычнае асэнсаванне, інстытуцыянальныя перспектывы» (г. Мінск, 2017 г.); Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Медыяпрастора Беларусі: гісторыя і сучаснасць (да 100-годдзя газеты «Звязда» і 90-годдзя газеты «Советская Белоруссия»)» (г. Мінск, 2017 г.); Міжнародная навуковая канферэнцыя «Рэвалюцыя 1917 г. і расійская прэса: погляд праз 100 гадоў» (г. Масква, 2017 г.); 7-я Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Міжнародная журналістыка–2018: глабальныя выклікі, рэгіянальнае партнёрства і медыя» (г. Мінск, 2018 г.); Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Мультимедыйная журналістыка» (г. Мінск, 2018 г.).

Асобныя вынікі даследавання былі рэалізаваны ў вытворчым працэсе рэдакцый рэгіянальных газет Мінскай вобласці: «Слава працы» (Акт укаранення ад 02.02.2018 г. № 0304/14-60-2018); «Жодзінскія навіны» (Акт укаранення ад 27.02.2018 г. № 0304/14-61-2018); у навучальным працэсе факультэта журналістыкі БДУ (Акт аб практычным укараненні ад 16.02.2018 г. № 0304/798).

Апублікаванасць вынікаў дысертацыі. Па тэме дысертацыі апублікавана 25 навуковых работ, у тым ліку 4 артыкулы ў навуковых рэцэнзуемых часопісах (3,3 а. а.), 1 артыкул у замежным навуковым часопісе, 3 артыкулы ў зборніках навуковых прац, 17 публікацый у зборніках матэрыялаў рэспубліканскіх і міжнародных навукова-практычных канферэнцый.

Структура і аб'ём дысертацыі. Дысертацыя складаецца з пераліку скарачэнняў і ўмоўных абазначэнняў, уводзін, агульнай характарыстыкі работы,

трох глаў, заключэння, бібліяграфічнага спіса, дадаткаў. Агульны аб'ём дысертацыі – 317 старонак, з якіх дадаткі – 164 старонкі. Бібліяграфічны спіс займае 28 старонак і ўключае 293 крыніцы, з якіх 25 – публікацыі аўтара.

АСНОЎНЫ ЗМЕСТ РАБОТЫ

Ва ўводзінах абгрунтавана актуальнасць і навуковая значнасць дысертацыйнага даследавання, накіраванага на вызначэнне канцэптуальных асноў камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы Беларусі ў працэсе фарміравання грамадзянскай супольнасці.

У першай главе «**Тэарэтыка-метадалагічны аспект грамадзянскай супольнасці як асновы ўстойлівага развіцця грамадства і эфектыўнай дзейнасці СМІ**» праведзены аналіз замежных і айчынных філасофскіх, паліталагічных, гістарычных і сацыялагічных даследаванняў з мэтай выяўлення канцэптуальных тэарэтыка-метадалагічных палажэнняў грамадзянскай супольнасці, абгрунтаваны заканамернасці ўздзеяння СМІ на кансалідацыю грамадства і забеспячэнне яго ўстойлівага развіцця.

У раздзеле **1.1 «Інфармацыйны рэсурс фарміравання грамадзянскай супольнасці: метадалогія даследавання»** раскрываецца значэнне СМІ як найважнейшага інструмента фарміравання грамадзянскай супольнасці. Механізмы ўдзелу прэсы, у тым ліку яе рэгіянальнага сегмента, у дэмакратызацыі грамадска-палітычнага жыцця, яе функцыянальнае прызначэнне ва ўмовах палітычных пераўтварэнняў разглядаюцца ў работах Д.В. Альшанскага, А.У. Баранавай, В.П. Вараб'ёва, Т.М. Дасаевай, І.М. Дзялашынскага, С.Р. Карканосенкі, Я. П. Прохарава, І.І. Сачанкі, Л.Р. Свіціч, А.Г. Слукі, Г.К. Тычко, Н.Ц. Фральцовай, Г.У. Чэвазёравай, М.В. Шкондзіна і інш. У раздзеле адзначаецца, што набліжанасць да надзённых праблем насельніцтва, трывалая зваротная сувязь, магчымасць мабілізацыі ініцыятывы грамадства, мясцовых органаў кіравання і самакіравання да вырашэння сацыяльна-эканамічных пытанняў ператвараюць рэгіянальны сегмент СМІ не толькі ў інструмент рэалізацыі палітыкі рэгіянальнага развіцця, але і дзейсны фактар фарміравання грамадзянскай супольнасці.

Характар праблемы абумовіў неабходнасць міждысцыплінарнага метадалагічнага падыходу да яе даследавання. Дыскурсіўная эўрыстыка прадстаўлена агульнанавуковымі (індукцыя, дэдукцыя, аналіз, сінтэз, параўнанне, экстрапаляцыя) і спецыяльнымі метадамі пазнання (прынцып гістарызму, сістэмны і структурна-функцыянальны метады, кантэнт-аналіз).

У раздзеле **1.2 «Тэорыя грамадзянскай супольнасці ў гісторыка-філасофскім дыскурсе»** праведзена даследаванне эвалюцыі тэарэтыка-метадалагічных падыходаў і напрамкаў інтэрпрэтацыі сутнасці і структуры грамадзянскай супольнасці. Устаноўлена, што яе асновай выступае канцэпцыя прававой дзяржавы, палажэнні якой выпрацоўваліся ў працэсе вывучэння

пытанняў арганізацыі жыцця грамадства ў сістэме дзяржавы (Арыстоцель, Платон, Цыцэрон, Н. Макіявелі, Т. Гобс, Б. Спіноза, Дж. Лок, Ш. Мантэск'е, А. Фергюсан, Ж. Ж. Русо, І. Кант, Ф. Гегель, К. Маркс, Ф. Энгельс, А. Грамшы, А. дэ Токвіль, К. Попер, Т. Парсанс, А. Сэйлс, Ю. Хабермас, П. Бергер, Э. Арато, Дж. Ролз, М. Оўкшат, Г. Маркузе і інш.). Выяўлена, што ў савецкай гістарыяграфіі па праблематыцы грамадзянскай супольнасці ўвага надаецца даследаванню пытанняў самаарганізацыі насельніцтва, асаблівасцям уздзеяння менавіта дзяржавы на грамадска-палітычную дзейнасць (А.П. Качаткоў, І.І. Краўчанка, А.М. Мігранян і інш.). Адзначана, што сучасныя тэарэтыка-метадалагічныя падыходы выходзяць за межы супрацьпастаўлення дзяржавы і грамадзянскай супольнасці, уключаюць у структуру апошняй грамадскія арганізацыі, дабрачынныя некамерцыйныя аб'яднанні, палітычныя партыі, прафесійныя саюзы, незалежныя СМІ, інстытут мясцовага самакіравання і інш. (С.А. Абакумаў, Я.А. Амбарцумаў, А.М. Ганін, Н.В. Матрашылава, Ю.М. Рэзнік і інш.). У наш час развіццё дадзеных элементаў адбываецца з улікам палітычных, эканамічных і сацыякультурных тэндэнцый.

Асаблівасці фарміравання беларускай мадэлі грамадзянскай супольнасці вызначаны ў раздзеле **1.3 «Канцэпцыя грамадзянскай супольнасці ў грамадска-палітычнай думцы Беларусі»**. Даказана, што развіццё грамадска-палітычнай думкі на тэрыторыі Беларусі адбывалася ў кантэксце сусветных прагрэсіўных традыцый. На іх аснове выпрацоўвалася ўласная канцэпцыя грамадзянскай супольнасці. У працах беларускіх асветнікаў, філосафаў, грамадскіх і палітычных дзеячаў XVI–XX стст. былі вызначаны такія гуманістычныя рысы грамадзянскай супольнасці, як свабода асобы і яе высокія грамадзянскія якасці, сацыяльная справядлівасць, роўнасць перад законам, права грамадзян на ўдзел у кіраванні краінай, права на маёмасць, суверэннае нацыянальнае развіццё і інш. (Ф. Скарына, Л. Сапега, А. Волан, С. Будны, В. Цяпінскі, С. Полацкі, К. Нарбут, Я. Чачот, А. Міцкевіч, К. Каліноўскі, А. і І. Луцкевічы, А. Смоліч, А. Цвікевіч, Я. Купала, Я. Лёсік і інш.).

Працэс паступовага мадэлявання асноў грамадзянскай супольнасці працягваўся ў складаных і супярэчлівых умовах савецкага часу (Я.Б. Малкін, Я. Пляйс, І.А. Пушкін, У.В. Сагрын, В.І. Ярмак і інш.). Гэта абумовіла зварот аўтара да даследавання зместу перыядычных выданняў савецкага перыяду з мэтай вывучэння іх вопыту ў накірунку ўдасканалення маральна-этычных уяўленняў і аксіялагічных арыенціраў грамадства, паглыбленага навуковага аналізу кансалідацыйнай ролі журналістыкі на розных гістарычных этапах.

Дэмакратычныя пераўтварэнні першай паловы 1990-х гг. прадвызначылі новы этап тэарэтычнай распрацоўкі канцэпцыі грамадзянскай супольнасці (Я.М. Бабосаў, А.У. Базылёнак, М.І. Дзямчук, І.В. Катляроў, Л.Я. Крыштаповіч, У.А. Мельнік, А.Г. Слука і інш.). Высветлена, што айчынныя даследчыкі

акцэнтуюць увагу на гістарычна абумоўленай значнай ролі дзяржавы ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці і каардынацыі дзейнасці яе інстытутаў. Устаноўлена, што сучасная мадэль грамадзянскай супольнасці структурна прадстаўлена ва ўсіх сферах грамадскага жыцця (палітычнай, эканамічнай, сацыяльнай і духоўнай). Адзначана, што ва ўмовах станаўлення грамадзянскай супольнасці аб'ектыўна ўзрастае значэнне масавай камунікацыі, якая арганізуе партнёрскае ўзаемадзеянне грамадства і дзяржавы.

У другой главе **«Рэгіянальны друк БССР як арганізацыйна-каштоўнасны рэсурс мадэлявання асноў грамадзянскай супольнасці»** вызначаны этапы станаўлення рэгіянальнай прэсы і праведзены комплексны аналіз матэрыялаў мясцовай перыёдыкі (1 768), выяўлены характэрныя рысы камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнага сегмента савецкай інфармацыйнай прасторы ў працэсе мадэлявання асноў грамадзянскай супольнасці.

У раздзеле **2.1 «Этапы развіцця рэгіянальнай прэсы»** на аснове аналізу айчынных тэарэтыка-метадалагічных даследаванняў па гісторыі журналістыкі (Р.В. Булацкі, С.В. Говін, І.І. Сачанка, П.Л. Дарашчонак, Н.А. Зубчонак, А.Г. Слука і інш.), архіўных матэрыялаў (фонды НАРБ № 4п, 1126) праведзена сістэматызацыя і вызначаны этапы развіцця рэгіянальнай прэсы Беларусі: 1) 1924 – 1991 гг. (да 1924 г. сістэма рэгіянальных выданняў прайшла эвалюцыю ад «Известий...» Саветаў і павятовых выданняў да акруговай прэсы (1924–1930 гг.) і масавага рэгіянальнага друку БССР – раённых (1930–1932 гг.) і абласных газет (1938 г.); 2) 1992 г. – сучаснасць (перыяд устойлівага функцыянавання нацыянальнай інфармацыйнай прасторы). Устаноўлена, што на працягу вылучаных этапаў, улічваючы сацыяльна-палітычныя ўмовы развіцця краіны, рэгіянальная прэса выпрацоўвала камунікатыўную стратэгію, якая садзейнічала паступоваму мадэляванню асноў грамадзянскай супольнасці.

Аналіз тэматычнага поля акруговай прэсы прадстаўлены ў раздзеле **2.2 «Кампаненты грамадзянскай супольнасці ў акруговым друку»**. У працэсе кантэнт-аналізу газеты «Беларуская вёска» (выбарка – 71 нумар за перыяд з 01.02.1925 г. да 18.08.1930 гг. – выданне з'яўлялася друкаваным органам Мінскага акругама КПБ і акрвыканкама Мінскай акругі) былі выяўлены матэрыялы (309), якія рэпрэзентуюць: дзейнасць мясцовага самакіравання (21 %); эканамічную актыўнасць грамадзян (19 %); мерапрыемствы сацыяльнай значнасці: ліквідацыя непісьменнасці, ахова здароўя і інш. (17 %); электаральныя працэсы (10 %); функцыянаванне камітэтаў узаемадапамогі і дабрачынных арганізацый (5 %)* і інш.

---

* Лічбы адлюстроўваюць агульную колькасць выяўленых публікацый у адпаведным рэгіянальным выданні, праз якія рэпрэзентуецца мадэляванне асноў грамадзянскай супольнасці.

У раздзеле **2.3 «Фарміраванне асноў грамадзянскай супольнасці ў раённай і абласной прэсе»** праведзена грунтоўнае кантэнт-аналітычнае даследаванне рэгіянальных выданняў савецкага перыяду. Выбарку склалі кожны дзясяты выпуск раённай газеты «Калгаснік Капыльшчыны» (КК) (з 1963 г. – «Слава працы» (СП) – 759 нумароў, абласной газеты «Мінская праўда» (МП) – 1 432. У адпаведнасці з выпрацаванай метадалогіяй даследавання ніжняй мяжой для аналізу стаў час іх стварэння, верхняй – 31 снежня 1991 г.

Аналіз 1 459 публікацый (КК (СП) – 811; МП – 648) дазволіў выявіць наступныя тэматычныя блокі: асвятленне электаральных працэсаў (КК (СП) – 22 %, МП – 14 %), работа мясцовых органаў грамадзянскага прадстаўніцтва – Саветаў (КК (СП) – 7 %, МП – 10 %), дзейнасць грамадскіх аб'яднанняў і рухаў (КК (СП) – 7 %, МП – 4 %), прафсаюзаў (КК (СП) – 3 %, МП – 4 %), пытанні нацыянальнай ідэнтычнасці і гістарычнай памяці, патрыятызму (КК (СП) – 16 %, МП – 15 %) і інш. Высветлена, што адлюстраванне дадзеных працэсаў сведчыць аб паступовым мадэляванні асноў грамадзянскай супольнасці ва ўмовах савецкай рэчаіснасці. Адзначана, што камунікатыўная стратэгія рэгіянальнай прэсы ў савецкі перыяд, з аднаго боку, адпавядала задачам партыйна-савецкай ідэалогіі і грамадска-палітычнага развіцця, з другога – фарміравала палітычную культуру і этыку паводзін грамадства ва ўсіх сферах жыцця, развівала пачуццё грамадзянскай і асабістай годнасці. Аднак сацыяльна-палітычныя ўмовы, ідэалагічныя ўстаноўкі, цэнзурныя абмежаванні, аднабаковае асвятленне рэчаіснасці не дазвалялі савецкай прэсе актуалізаваць працэс фарміравання грамадзянскай супольнасці і вывесці яго на якасны ўзровень.

У трэцяй главе **«Камунікатыўная стратэгія рэгіянальных друкаваных медыя»** праведзены кантэнт-аналіз друкаванай перыёдыкі Мінскай вобласці, на падставе якога вызначаны напрамкі камунікатыўнай стратэгіі сучаснай рэгіянальнай прэсы ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці. Выбарку склалі кожны дзясяты выпуск выданняў за перыяд 1992–2017 гг. («Слава працы» (297), «Мінская праўда» (526), «Жодзінскія навіны» (ЖН) (259).

Раздзел **3.1 «Напрамкі інфармацыйна-камунікацыйнай дзейнасці сучаснай рэгіянальнай прэсы»** прысвечаны даследаванню патэнцыялу рэгіянальных друкаваных СМІ ў сучасных умовах фарміравання грамадзянскай супольнасці. Паводле аналізу тэматычнага поля 1 224 матэрыялаў рэгіянальных выданняў (СП – 383; МП – 506; ЖН – 335) выяўлены напрамкі камунікатыўнай стратэгіі дадзенай катэгорыі СМІ, якія садзейнічаюць працэсу фарміравання грамадзянскай супольнасці.

У раздзеле **3.2 «Арганізацыя дыялогу грамадства і дзяржавы ў СМІ»** даказана, што ў сучасных умовах рэгіянальная прэса выступае гарантам эфектыўнага ўзаемадзеяння грамадства і дзяржаўных структур на месцах. Канструктыўны дыялог забяспечваецца праз рэпрэзентацыю электаральных

працэсаў (СП – 8 %; МП – 9 %; ЖН – 9 %), асвятленне функцыянавання органаў мясцовага прадстаўніцтва і інстытута дэпутатства (СП – 11 %; МП – 18 %; ЖН – 17 %), дзейнасці грамадскіх аб'яднанняў і рухаў (СП – 5 %, МП – 3 %, ЖН – 5 %), палітычных партый (МП – 2 %) і інш. Адзначана, што адкрыты і кампетэнтны дыялог дзяржаўных органаў улады і грамадства, які здольна арганізаваць рэгіянальная прэса, будзе садзейнічаць захаванню палітычнай і сацыяльна-эканамічнай стабільнасці ў краіне, спрыяць эфектыўнай рэалізацыі палітыкі рэгіянальнага развіцця і інстытуалізацыі грамадзянскай супольнасці на сучасным этапе.

У раздзеле **3.3 «Рэпрэзентацыя сацыяльна-эканамічных стандартаў»** даследуецца дзейнасць сучасных рэгіянальных прынт-медыя па асвятленні і аналізу напрамкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны. Высветлена, што публікацыі, тэматыка якіх прысвечана мерапрыемствам сацыяльнай значнасці (СП – 17 %; МП – 18 %; ЖН – 35 %); стану навакольнага асяроддзя (СП – 10 %; МП – 5 %; ЖН – 10 %); інстытуту сям'і (СП – 5 %; МП – 5 %; ЖН – 7 %); прафсаюзнаму руху (СП – 2 %; МП – 5 %; ЖН – 2 %); развіццю прыватнага бізнесу і дзелавой ініцыятывы (СП – 4 %; МП – 11 %; ЖН – 4 %) і інш., патрабуюць новых падыходаў, што дазволіць павысіць узровень даверу насельніцтва да дзяржаўных структур кіравання, актывізуе грамадства да самастойнага вырашэння ўласных і агульнасацыяльных праблем.

У раздзеле **3.4 «Духоўны патэнцыял грамадства ў кантэксце станаўлення грамадзянскай супольнасці»** даказана, што фарміраванню паўнаважнай грамадзянскай супольнасці ў сучасных умовах будзе садзейнічаць умацаванне духоўна-маральных арыентацый і каштоўнасцей грамадства. Удасканаленне камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы будзе спрыяць выкананню дадзенай задачы. Акцэнт на неабходнасці захавання традыцыйных аксіялагічных арыенціраў, гістарычнай памяці, сцвярджанне гарманічных міжнацыянальных узаемаадносін і выкарыстанне сучасных форм работы з аўдыторыяй будуць садзейнічаць забеспячэнню ўстойлівага развіцця грамадства.

У раздзеле **3.5 «Жанравыя формы рэгіянальнага друку: асаблівасці трансфармацыі»** ў адпаведнасці з тэарэтычнымі распрацоўкамі айчынных і замежных даследчыкаў (Т.Д. Арловай, В.І. Іўчанкава, М.М. Кіма, В.М. Самусевіч, Б.В. Стральцова, А.К. Цяртычнага і інш.) вызначаны жанравыя характарыстыкі матэрыялаў рэгіянальнай перыёдыкі. Даследаванне жанравай структуры тэкстаў рэгіянальных СМІ праводзілася на падставе аналізу публікацый, якія былі вылучаны ў адпаведнасці з этапамі адлюстравання працэсу фарміравання грамадзянскай супольнасці ў рэгіянальным друку (2 992).

Аналіз матэрыялаў, якія рэпрэзентуюць працэс фарміравання грамадзянскай супольнасці, паказаў, што іх жанравая мадэль прадстаўлена наступным чынам: інфармацыйныя жанры (56 % і 71 % адпаведна падчас БССР і ў сучасны перыяд);

аналітычныя жанры (39 % у рэгіянальным друку савецкага перыяду і 26 % у перыяд суверэннага развіцця Беларусі); мастацка-публіцыстычныя жанры (0,3 % у агульным масіве прааналізаваных нумароў рэгіянальных газет БССР; у рэгіянальных выданнях за перыяд 1992–2017 гг. такіх матэрыялаў не выяўлена)*.

Адзначана, што інтэнсіўны працэс развіцця журналістыкі, з аднаго боку, характарызуецца ўзаемапранікненнем і парушэннем нарматыўнасці жанраў, з другога – спрашчэннем сучаснай жанравай мадэлі. Дадзеная тэндэнцыя прыводзіць да безаблічнасці і аднастайнасці вербальнага выражэння журналісцкага светапогляду, зніжэння патрабаванняў да прафесійных якасцей журналістаў.

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Асноўныя навуковыя вынікі дысертацыі

1. Сусветная філасофская думка ў напрамку распрацоўкі тэорыі грамадзянскай супольнасці за некалькі стагоддзяў прайшла шлях ад агульнай канцэпцыі ідэальнага ўладкавання грамадства ў сістэме дзяржавы да вызначэння канкрэтных умоў, якія гарантуюць забеспячэнне сацыяльнай актыўнасці людзей, роўнасці і грамадзянскіх свабод. Плюралізм інтэрпрэтацый абумовіў наяўнасць вялікай колькасці падыходаў да вывучэння гэтага гісторыка-палітычнага і сацыяльна-філасофскага феномена, яго функцыянальных характарыстык, вызначэння сутнасці яго ідэальных параметраў.

Узор грамадзянскай супольнасці нельга навізаць звонку – кожная краіна фарміруе і рэалізуе ўласную мадэль. У адваротным выпадку, гэта разбурае суб'ектнасць нацыі, пагражае стратай яе ідэнтычнасці, скасаваннем духоўных традыцый, унутраных структур менталітэту, асноўных прынцыпаў жыццядзейнасці грамадства.

У айчынай грамадска-палітычнай думцы з улікам сусветных прагрэсіўных традыцый выпрацоўвалася ўласная канцэпцыя грамадзянскай супольнасці, якая сёння вызначаецца як палітычная, сацыяльная, эканамічная і духоўная аснова ў сістэме эфектыўнага функцыянавання дэмакратычнай прававой дзяржавы. Яе асаблівасці, якія вызначыла спецыфіка нацыянальнага светапогляду і жыццёвы ўклад, знайшлі адлюстраванне ў сцвярджэнні свабоды асобы, сацыяльнай справядлівасці, высокіх грамадзянскіх якасцей, права грамадзян на ўдзел у кіраванні краінай, права на маёмасць, роўнасць перад законам і інш.

Грунтоўнае даследаванне тэарэтыка-метадалагічных падыходаў, праведзенае ў дысертацыі, дае падставы сёння вызначаць *грамадзянскую*

---

* Астатняя частка прааналізаваных матэрыялаў – афіцыйныя дакументы (тэксты законаў, палажэнні, пастановы органаў улады ўсіх узроўняў, рашэнні, загады мясцовых кіраўнічых структур і інш.) – 4,7 % і 3 % у выданнях БССР і сучасных адпаведна.

супольнасць «як эфектыўную мадэль самаарганізацыі грамадства на аснове раўнапраўнага дыялогу паміж дзяржавай і насельніцтвам, якая ўдасканалваецца праз камунікацыйныя працэсы ў СМІ, заснаваныя на рэпрэзентацыі палітычных і сацыяльна-эканамічных стандартаў, сцвярджэнні высокіх маральна-этычных каштоўнасцей» [1–3,13].

2. Дзейным інструментам рэпрэзентацыі каштоўнасных прыярытэтаў грамадзянскай супольнасці і найважнейшым кампанентам стабілізацыі грамадскай сістэмы выступаюць СМІ. Асаблівы патэнцыял у гэтым накірунку мае рэгіянальная прэса, якая рэпрэзентуючы ўнікальны лакальны кантэнт, здольна мабілізаваць мясцовыя органы кіравання і самакіравання да вырашэння сацыяльна-эканамічных пытанняў, арганізаваць зваротную сувязь грамадства і органаў дзяржаўнай улады. Выступаючы нязменным медыятарам у перадачы інфармацыі ад грамадства да ўлады і наадварот, актуалізуючы важныя пытанні функцыянавання розных сфер грамадска-палітычнага жыцця, рэгіянальная прэса з'яўляецца значным рэсурсам фарміравання грамадзянскай свядомасці і палітычнай культуры насельніцтва, выхавання дзейных, адказных, ініцыятыўных членаў грамадства, здольных пабудаваць грамадзянскую супольнасць.

У развіцці сістэмы рэгіянальнай прэсы Беларусі мэтазгодна вылучыць два этапы: 1) 1924 – 1991 гг. (да 1924 г. рэгіянальныя выданні эвалюцыянавалі ад «Известий...» Саветаў і павятовых выданняў да акруговай прэсы (1924–1930 гг.) і масавага рэгіянальнага друку БССР – раённых (1930–1932 гг.) і абласных газет (1938 г.); 2) 1992 г. – сучаснасць (перыяд устойлівага функцыянавання нацыянальнай інфармацыйнай прасторы).

Ніжняя храналагічная мяжа першага этапа абумоўлена пачаткам станаўлення адзінай гаспадарчай сістэмы ў выніку першага ўзбуйнення БССР. Заканамерным вынікам пераўтварэнняў стала рэфармаванне сістэмы рэгіянальнай перыёдыкі ў адпаведнасці з новымі прынцыпамі адміністрацыйна-тэрытарыяльнага ўладкавання БССР і ўзнікненнем акруговай прэсы (1924–1925 гг.). Верхняя мяжа (1991 г.) звязана з канчатковым распадам СССР і пачаткам працэсу афармлення і канстытуцыйнага замацавання суверэннага Рэспублікі Беларусь.

Ніжняя мяжа другога этапа (1992 г.) супадае з пачаткам гісторыі суверэннай Беларусі і станаўленнем нацыянальнай інфармацыйнай прасторы; верхняя – адпавядае 2017 г. і дазваляе вызначыць спецыфіку і заканамернасці адлюстравання працэсу фарміравання грамадзянскай супольнасці ў рэгіянальным друку ў гістарычнай рэтраспектыве.

У працэсе даследавання былі ўлічаны такія гістарычныя фактары, як рэарганізацыя адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу БССР у сярэдзіне 1920 х – пач. 1930-х гг., утварэнне новых мясцовых выданняў на далучаных

тэрыторыях Заходняй Беларусі (1939–1940 гг.); часовае спыненне дзейнасці абласных і раённых газет падчас Вялікай Айчыннай вайны (1941–1944 гг.); рэарганізацыя сеткі мясцовага друку як адказ на арганізацыю новых абласцей і раёнаў у 1944–1946 гг.; умацаванне штатаў рэдакцый прафесійнымі кадрамі; ператварэнне айчыннай сістэмы СМІ з састаўной часткі інфармацыйнага поля саюзнай дзяржавы ў самастойную нацыянальную медыяпрасторы, скасаванне манаполіі камуністычнай партыі на выданне газет, дэідэалагізацыя іх назваў, з’яўленне першых выданняў прыватнай формы ўласнасці (1990–1991 гг.) [4–6, 8–10, 12, 14–16, 24].

3. На адпаведных гістарычных этапах з улікам сацыяльна-палітычных рэалій рэгіянальная прэса фарміравала ўласную *камунікатыўную стратэгію*, якая *вызначаецца як сукупнасць тэматычнага напавення кантэнту, прадстаўленага ў адпаведных жанравых формах і накіраванага на арганізацыю дыялогу дзяржавы з грамадскасцю, рэпрэзентацыю працэсаў рэалізацыі сацыяльна-эканамічных стандартаў, захаванне гісторыка-культурнай спадчыны і ўмацаванне духоўна-маральных арыентацый і каштоўнасцей грамадства.*

У кантэксце павышанай увагі да савецкага мінулага, палемікай аб адсутнасці грунтоўнага аналізу і асэнсавання наступстваў падзей 1917 г., недастатковым даследаваннем шматаспектнага і складанага працэсу функцыянавання савецкай мадэлі СМІ ўвага была накіравана на вывучэнне зместу перыядычных выданняў савецкага перыяду з мэтай вывучэння іх вопыту ў накірунку ўдасканалення маральна-этычных уяўленняў і аксіялагічных арыенціраў, неабходнасці арганізацыі грамадскага дыялогу аб выкараненні дэструктыўных сацыяльных з’яў і паглыбленага навуковага аналізу ролі журналістыкі ў кансалідацыі грамадства.

Вывучэнне зместу перыядычных выданняў савецкага перыяду паказала, што іх камунікатыўная стратэгія, з аднаго боку, адпавядала задачам партыйна-савецкай ідэалогіі і грамадска-палітычнага развіцця, з другога – фарміравала палітычную культуру і этыку паводзін грамадства ва ўсіх сферах жыцця, развівала пачуццё грамадзянскай і асабістай годнасці, што садзейнічала паступоваму мадэляванню асноў грамадзянскай супольнасці.

Так, кантэнт-аналітычнае даследаванне матэрыялаў (309) акруговага друку (на прыкладзе газеты «Беларуская вёска») выявіла, што дадзены сегмент прэсы выступаў дастаткова эфектыўным для свайго часу інструментам мадэлявання асноў грамадзянскай супольнасці. У матэрыялах выдання рэпрэзентаваўся актыўны ўдзел свядомага і дзейснага грамадзяніна ў палітычным, сацыяльна-эканамічным і духоўным жыцці грамадства; асвятляліся формы арганізацыі грамадскай ініцыятывы; сцвярджаліся агульначалавечыя каштоўнасці. Акруговы друк станавіўся выразнікам грамадскай думкі і садзейнічаў праяўленню сацыяльнай актыўнасці насельніцтва. Высветлена, што 61 % прааналізаваных

публікацый напісаны пазаштатнымі аўтарамі – сельскімі карэспандэнтамі, дзейнасць якіх была накіравана на ажыццяўленне зваротнай сувязі і інфармаванне насельніцтва аб рабоце органаў улады і стала асаблівай формай праяўлення грамадскай актыўнасці ў 1920-я гг. Вопыт рэпрэзентацыйна-камунікатыва грамадзянскай супольнасці, назапашаны ў акруговай прэсе, у далейшым быў выкарыстаны ў рабоце раённых і абласных выданняў.

Комплексны аналіз матэрыялаў раённай газеты «Калгаснік Капыльшчыны» (з 1963 г. – «Слава працы») (811), абласной газеты «Мінская праўда» (648) дазволіў выявіць, што ў іх змесце знайшлі адлюстраванне важнейшыя аспекты грамадзянскай супольнасці. Так, рэгулярнае асвятленне выбарчых працэсаў, публікацыя нарматыўна-прававых актаў, тлумачэнне іх зместу, інфармацыйнае суправаджэнне мерапрыемстваў сацыяльна-палітыкі, інфармаванне аб дзейнасці грамадскіх аб'яднанняў, прафесійных саюзаў садзейнічала павышэнню ўзроўню палітыка-прававой адукацыі насельніцтва, устанавленню згоды паміж рознымі сацыяльна-культурнымі і этнацыянальнымі групамі. Матэрыялы, прысвечаныя гістарычнай і краязнаўчай тэматыцы, сцвярджэнню агульначалавечых каштоўнасцей і маральных паводзін, выхоўвалі свядомага, ідэйнага грамадзяніна.

Кантэнт-аналіз матэрыялаў выданняў Мінскай вобласці за 1992–2017 гг. («Слава працы» (383), «Жодзінскія навіны» (335), «Мінская праўда» (506) сведчыць, што мясцовая прэса Рэспублікі Беларусь рэалізуе камунікатывую стратэгію, якая садзейнічае працэсу фарміравання грамадзянскай супольнасці. У кантэксце дэмакратычных пераўтварэнняў рэгіянальны друк, абапіраючыся на гістарычныя традыцыі, выпрацоўвае наступныя напрамкі камунікатываўнай стратэгіі, якія адпавядаюць палітычнаму курсу і вызначаюць вектар будаўніцтва грамадзянскай супольнасці ў Беларусі: арганізацыя дыялогу паміж органамі ўлады і грамадствам; асвятленне мерапрыемстваў па рэалізацыі сацыяльна-эканамічных стандартаў; захаванне духоўнага патэнцыялу і маральна-этычных арыентацый і каштоўнасцей грамадства. Вызначана, што сучасны рэгіянальны друк, з'яўляючыся выразнікам грамадска важнай інфармацыі, патрабуе выпрацоўкі механізмаў рэгулявання сваёй дзейнасці ў бок удасканалення камунікатываўнай стратэгіі, якая будзе садзейнічаць павышэнню эфектыўнасці працэсу фарміравання грамадзянскай супольнасці ў Рэспубліцы Беларусь [3, 4, 7, 10, 11, 17, 19–21, 23, 24].

4. Жанравыя характарыстыкі з'яўляюцца важнай часткай даследавання камунікатываўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы. Комплексны аналіз матэрыялаў (2 992), якія былі вылучаны ў адпаведнасці з этапамі адлюстравання працэсу фарміравання грамадзянскай супольнасці ў рэгіянальным друку Беларусі, выявіў характэрныя рысы жанравай дыферэнцыяцыі: перавага інфармацыйных жанраў (56 % і 71 % адпаведна падчас БССР і ў сучасны перыяд); недастатковае аналітычнае нападзенне матэрыялаў, якія, тым не менш, па фармальным

прыкметах адносяцца да групы аналітычных жанраў (39 % у рэгіянальным друку савецкага перыяду і 26 % у перыяд суверэннага развіцця беларускай гісторыі); фактычная адсутнасць мастацка-публіцыстычных жанраў (у агульным масіве прааналізаваных нумароў рэгіянальных газет БССР колькасць матэрыялаў мастацка-публіцыстычнай групы жанраў складае толькі 0,3 %; у рэгіянальных выданнях за перыяд 1992–2017 гг. такіх матэрыялаў не выяўлена).

Дадзеная тэндэнцыя збядняе эмацыянальна-каштоўнасны водгук мэтавай аўдыторыі на падзеі. Пазбаўленне ад канстатацыі праблемы і пераход да глыбокага аналітычнага асэнсавання рэчаіснасці, выразнай грамадзянскай пазіцыі аўтара-журналіста будзе садзейнічаць павышэнню якасці выданняў, а таксама сцвярджэнню неабходнасці станаўлення грамадзянскай супольнасці на сучасным этапе. Недастатковае аналітычнае напаўненне тэкстаў, адсутнасць мастацка-публіцыстычных жанраў, трансфармацыя традыцыйнай жанравай палітры журналістыкі прыводзяць да безаблічнасці і аднастайнасці вербальнага выражэння журналісцкага светапогляду, зніжэння патрабаванняў да прафесійных якасцей журналістаў.

Фарміраванне светапогляднай парадыгмы, якая актуалізуе каштоўнасныя арыенцыры грамадзянскай супольнасці, патрабуе якаснага напаўнення кантэнту рэгіянальнай прэсы праз павелічэнне колькасці глыбокіх аналітычных матэрыялаў крытычнага зместу, праблема-публіцыстычных разважанняў журналістаў з інавацыйным мысленнем, якія дакладна разумеюць значнасць і неабходнасць інстытуалізацыі грамадзянскай супольнасці як найважнейшай умовы забеспячэння палітычнай і сацыяльнай стабільнасці, нацыянальнай згоды, устойлівага развіцця беларускага грамадства [4, 18, 22, 24].

5. З мэтай удасканалення якасці камунікатыўнай стратэгіі ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці рэдакцыям рэгіянальных СМІ неабходна звярнуць увагу на такія важныя накірункі дзейнасці, як: 1) арганізацыя дыялогу насельніцтва з прадстаўнікамі дзяржаўных структур кіравання: рэгулярная публікацыя матэрыялаў, прысвечаных дзейнасці мясцовых выбарных органаў улады – Саветаў дэпутатаў; аб'ектыўная ацэнка работы органаў мясцовага кіравання – абласных, раённых і гарадскіх выканаўчых камітэтаў; правядзенне журналісцкіх расследаванняў па фактах парушэнняў з боку кіруючых структур; асвятленне сацыяльна значных вынікаў дзейнасці грамадскіх аб'яднанняў і арганізацый; прадстаўленне комплекснай інфармацыі аб рабоце інстытута сельскіх стараст і рэалізацыі мясцовай ініцыятывы; публікацыя матэрыялаў палітолагаў, кваліфікаваных журналістаў аб палітычных партыях, праблемах іх функцыянавання і асаблівасцях, неабходнасці замацавання іх дзейнасці на канстытуцыйным узроўні і інш.; 2) рэпрэзентацыя мерапрыемстваў сацыяльна-эканамічнай значнасці: тлумачэнне праблем у сферы працоўнай занятасці, пенсійнага забеспячэння, недахопаў у рабоце сістэмы аховы здароўя, павышэння

кошту паслуг жыллёва-камунальнай гаспадаркі і г.д.; трансляцыя вострых сацыяльных праблем (сіроцтва, сямейнага гвалту і інш.) з мэтай выхавання адказнага стаўлення грамадства да іх; наладжванне рэгулярнай комплекснай работы па асвятленні дзейнасці прафсаюзных арганізацый, падрабязнае тлумачэнне іх значнасці для абароны правоў працоўных, аховы працы і г.д.; павышэнне колькасці публікацый, прысвечаных функцыянаванню прыватнага сектара, малога і сярэдняга бізнесу, развіццю дзелавога клімату ў рэгіёне і г.д.; правядзенне апытанняў, анлайн-канферэнцый, круглых сталоў і г.д.; 3) арганізацыя сацыяльных праектаў, інфармацыйных акцый і інш., накіраваных на захаванне маральна-этычных арыентацый і гісторыка-культурных каштоўнасцей грамадства, павышэнне ўвагі да пытанняў нацыянальнай гісторыі, этнічных асаблівасцей, талерантных узаемаадносін, агульначалавечых каштоўнасцей арыенціраў, духоўнага ўдасканалення асобы і інш. [3, 4, 22, 25].

Рэкамендацыі па практычным выкарыстанні вынікаў

Вынікі даследавання могуць быць выкарыстаны: у працэсе далейшага вывучэння тэарэтыка-метадалагічнай канцэпцыі грамадзянскай супольнасці; у даследаванні праблем функцыянавання рэгіянальных друкаваных медыя; у практычнай дзейнасці супрацоўнікаў рэдакцый СМІ, накіраванай на ўдасканаленне інфармацыйнага забеспячэння сацыяльных і палітычных працэсаў у беларускім грамадстве; прадстаўнікамі органаў улады, грамадскіх арганізацый; у навучальным працэсе – пры выкладанні курсаў па гісторыі беларускай журналістыкі, гісторыі Беларусі, гісторыі дзяржавы і права Беларусі, паліталогіі, ідэалогіі беларускай дзяржавы; арганізацыі курсаў і праграм па павышэнні кваліфікацыі для супрацоўнікаў рэгіянальных СМІ.

СПІС ПУБЛІКАЦЫЙ САІСКАЛЬНІКА ВУЧОНАЙ СТУПЕНІ

Артыкулы ў рэцэнзаваных навуковых выданнях, якія адпавядаюць патрабаванням Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь

1. Прахарэня, М. В. Грамадзянская супольнасць: гісторыка-тэарэтычныя асновы / М. В. Прахарэня // Изв. Гомел. гос. ун-та им. Ф. Скорины. Гуманитар. науки. – 2017. – № 1 (100). – С. 118–122.
2. Прахарэня, М. В. Канцэпцыя грамадзянскай супольнасці ў беларускай публіцыстыцы XVI – пачатку XX стагоддзяў / М. В. Прахарэня // Вестн. Полоц. гос. ун-та. Сер. А, Гуманитар. науки. – 2017. – № 2. – С. 86–92.
3. Прахарэня, М. В. Беларуская канцэпцыя грамадзянскай супольнасці: тэарэтыка-метадалагічны аспект / М. В. Прахарэня // Журн. Белорус. гос. ун-та. Журналистика. Педагогика. – 2017. – № 2. – С. 24–32.
4. Прахарэня, М. В. Фарміраванне рэгіянальнай інфармацыйнай прасторы Беларусі / М. В. Прахарэня // Весн. Гродз. дзярж. ун-та імя Я. Купалы. Сер. 3, Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія. – 2018. – Т. 8, № 1. – С. 34–43.

Артыкул у замежным навуковым часопісе

5. Прохореня, М. В. Региональная печать БССР 1920–1930-х гг.: тенденции формирования и развития / М. В. Прохореня // История отечественных СМИ : науч. журнал фак. журн. МГУ им. М. В. Ломоносова. – 2017. – № 2 [4]. – С. 167–173.

Артыкулы ў зборніках навуковых прац

6. Прахарэня, М. В. Грамадзянская супольнасць у масавай камунікацыі / М. В. Прахарэня // Сборник работ 73-й научной конференции студентов и аспирантов Белорусского государственного университета, Минск, 16–25 мая 2016 г. : в 3 ч. / Белорус. гос. ун-т ; редкол. Н. В. Бровка [и др.]. – Минск : БГУ, 2016. – Ч. 3. – С. 465–467. – Деп. в БГУ 01.02.2017, № 000901022017.
7. Прахарэня, М. В. Акруговая прэса ў працэсе ажыццяўлення палітыкі беларусізацыі / М. В. Прахарэня // Стылістыка: мова, маўленне і тэкст : зб. навук. пр. : да 95-годдзя заслуж. работніка адукацыі Рэсп. Беларусь, д-ра філал. навук, праф. М. Я. Цікоцкага / Беларус. рэсп. фонд фундам. даслед. [і інш.] ; пад агул. рэд. В. І. Іўчанкава. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2017. – С. 485–490.
8. Прахарэня, М. Рэгіянальныя медыя як фактар забеспячэння ўстойлівага развіцця грамадства / М. Прахарэня // Мультимедийная журналистика: сб. науч. тр. Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 1–2 марта 2018 г. / Белорус. гос. ун-т ; под общ. ред. В. П. Воробьева. – Минск : Изд. центр БГУ, 2018. – С. 163–167.

Матэрыялы навуковых канферэнцый

9. Прахарэня, М. В. «Праграма мясцовай газеты». Патрабаванні да інфармацыйнага зместу павятовай прэсы (1920–1922 гг.) / М. В. Прахарэня // Визуально-семантические средства современной медиаиндустрии : материалы Респ. науч.-практ. конф., Минск, 20–21 марта 2015 г. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: С. В. Дубовик [и др.]. – Минск : Изд. центр БГУ, 2015. – С. 129–132.
10. Прахарэня, М. В. Арганізацыя дзейнасці перыядычнага друку БССР у пачатку 1920-х гг. / М. В. Прахарэня // Журналістыка–2015: стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 17-й Міжнар. навук-практ. канф., Мінск, 12–13 лістап. 2015 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; рэдкал.: С. В. Дубовік [і інш.]. – Вып. 17. – Мінск : БДУ, 2015. – С. 347–351.
11. Прахарэня, М. В. Дзейнасць грамадскіх аб’яднанняў нацыянальных меншасцей (па матэрыялах друку Мінскай вобласці) / М. В. Прахарэня // Международная журналистика–2016: турбулентность межгосударственных отношений и медиа : материалы V Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 18 февр. 2016 г. / Белорус. гос. ун-т ; под общ. ред. Т. Н. Дасаевой. – Минск : Изд. центр БГУ, 2016. – С. 235–237.
12. Прохореня, М. В. Пресса минского региона как компонент гражданского общества Республики Беларусь [Электронный ресурс] / М. В. Прохореня // Материалы Междунар. науч. конф. «Ломоносов–2016», Москва, 11–15 апр. 2016 г. / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова ; ред. И. А. Алешковский [и др.]. – М. : МАКС Пресс, 2016. – 1 электрон. опт. диск (DVD-ROM).
13. Прахарэня, М. В. Грамадзянская супольнасць у стратэгіі ўстойлівага развіцця Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс] / М. В. Прахарэня // Диалог культур в эпоху глобальных рисков : материалы Междунар. науч. конф. и X науч.-теорет. семинара «Инновационные стратегии в современной социальной философии», Минск, 17–18 мая 2016 г. / Белорус. гос. ун-т, Ин-т философии НАН Беларуси ; редкол.: В.В. Анохина [и др.]. – Минск : Изд. центр БГУ, 2016. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – С. 401–404.
14. Прахарэня, М. В. Сучасныя беларускія медыя ў грамадзянскай камунікацыі / М. В. Прахарэня // Філасофія нацыянальнай медыяпрасторы : да 110-годдзя выхаду газ. «Наша доля» і «Наша ніва» : матэрыялы Респ. навук.-практ. канф., Мінск, 21 кастр. 2016 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; пад агул. рэд. Д. М. Драздова. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2016. – С. 116–120.
15. Прахарэня, М. В. Рэгіянальная прэса як інструмент фарміравання грамадзянскай супольнасці (на прыкладзе газеты «Мінская праўда») / М. В. Прахарэня // Журналістыка–2016: стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 18-й Міжнар. навук-практ. канф., прысвеч. 95-годдзю БДУ, Мінск, 10–11 лістап. 2016 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; рэдкал.: С. В. Дубовік [і інш.]. – Вып. 18. – Мінск : БДУ, 2016. – С. 370–374.

16. Прохореня, М. В. Окружные газеты в системе прессы Белоруссии / М. В. Прохореня // Журналистика в 2016 году: творчество, профессия, индустрия : материалы междунар. науч.-практ. конф., Москва, 7–8 февр. 2017 г. / Моск. гос. ун-т. им. М. В. Ломоносова; редкол.: Е. Л. Вартанова [и др.]. – М. : МедиаМир, Факультет журналистики МГУ им. М. В. Ломоносова, 2017. – С. 259–260.
17. Прахарэня, М. В. Друк БССР ва ўмовах поліэтночнасці 1920-х – 1930-х гг. / М. В. Прахарэня // Международная журналистика–2017: идея интеграции интеграций и медиа : материалы VI Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 16 февр. 2017 г. / Беларус. гос. ун-т ; под общ. ред. Т. Н. Дасаевой. – Минск : Изд. центр БГУ, 2017. – С. 225–228.
18. Прохореня, М. В. Региональные издания Беларуси в процессе формирования гражданского общества / М. В. Прохореня // Медиа в современном мире. Молодые исследователи : материалы 16-й междунар. конф. студентов, магистрантов и аспирантов, Санкт-Петербург, 15–17 марта 2017 г. / С.-Петерб. гос. ун-т ; редкол.: А. С. Смолярова [и др.]. – СПб. : С.-Петерб. гос. ун-т, 2017. – С. 33–35.
19. Прохореня, М. В. Деятельность рабселькоров в окружных газетах БССР в 1920-е гг. [Электронный ресурс] / М. В. Прохореня // Материалы Междунар. науч. конф. «Ломоносов–2017», Москва, 10–14 апр. 2017 г. / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова ; ред. И. А. Алешковский [и др.]. – М. : МАКС Пресс, 2017. – 1 электрон. опт. диск (DVD-ROM).
20. Прахарэня, М. В. Грамадская дзейнасць сельскіх карэспандэнтаў у акруговых газетах БССР / М. В. Прахарэня // Сучасная медыясфера: практыка трансфармацыі, тэарэтычнае асэнсаванне, інстытуцыянальныя перспектывы : матэрыялы I Міжнар. навук.-практ. канф., Мінск, 30 сак. 2017 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; рэдкал.: С. В. Дубовік [і інш.]. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2017. – С. 208–213.
21. Прахарэня, М. Кантэнт газеты «Беларуская вёска» ў працэсе станаўлення грамадзянскай супольнасці / М. Прахарэня // Медиапространство Беларуси: история и современность : к 100-летию газ. «Звезда» и 90-летию газ. «Советская Белоруссия» : материалы Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 20 окт. 2017 г. / Беларус. гос. ун-т ; редкол.: С. В. Дубовик [и др.]. – Минск : Изд. центр БГУ, 2017. – С. 156–160.
22. Прахарэня, М. В. Напрамкі ўзаемадзеяння грамадства і дзяржавы ў практыцы абласных выданняў (на прыкладзе газеты «Мінская праўда») / М. В. Прахарэня // Журналістыка–2017: стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 19-й Міжнар. навук.-практ. канф., Мінск, 16–17 лістап. 2017 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; рэдкал.: С. В. Дубовік [і інш.]. – Вып. 19. – Мінск : БДУ, 2017. – С. 328–333.

23. Прохореня, М. В. Районная печать БССР в условиях полиэтничности 1930-х гг. / М. В. Прохореня // Журналистика в 2017 году: творчество, профессия, индустрия: сб. материалов междунар. науч.-практ. конф., Москва, 5–7 февр. 2018 г. / Моск. гос. ун-т. им. М. В. Ломоносова; редкол.: Е. Л. Варганова [и др.]. – М. : МедиаМир, Факультет журналистики МГУ им. М. В. Ломоносова, 2018. – С. 356–357.
24. Прахарэня, М. Вопыт савецкіх СМІ як фактар фарміравання каштоўнасных прыярытэтаў грамадства / М. Прахарэня // Международная журналистика – 2018: глобальные вызовы, региональное партнерство и медиа : материалы VII Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 15 февр. 2018 г. / Белорус. гос. ун-т ; под общ. ред. Т. Н. Дасаевой. – Минск : Изд. центр БГУ, 2018. – С. 227–230.
25. Прохореня, М. В. Реализация социальных стандартов на страницах белорусских региональных изданий: проблемы и перспективы / М. В. Прохореня // Медиа в современном мире. Молодые исследователи : материалы 17-й междунар. конф. студентов, магистрантов и аспирантов, 14–16 марта 2018 г. / С.-Петербур. гос. ун-т ; редкол.: А. С. Смолярова [и др.]. – СПб. : С.-Петербур. гос. ун-т, 2018. – С. 83–85.

РЭЗЮМЭ

Прахарэня Марына Валер’еўна

КАМУНІКАТЫЎНАЯ СТРАТЭГІЯ РЭГІЯНАЛЬнай ПРЭСЫ БЕЛАРУСІ Ў ФАРМІРАВАННІ ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЦІ

Ключавыя словы: грамадзянская супольнасць, прававая дзяржава, рэгіянальная прэса, друкаваныя СМІ, акруговая прэса, раённы друк, абласны друк, гарадская прэса, Мінская вобласць.

Мэтай даследавання з’яўляецца вызначэнне канцэптуальных асноў камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы Беларусі ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці.

Асноўныя метады даследавання: індукцыя, дэдукцыя, аналіз, сінтэз, параўнанне, экстрапаляцыя, прынцып гістарызму, сістэмны і структурна-функцыянальны метады, кантэнт-аналіз.

Вынікі даследавання і іх навуковая навізна. У дысертацыі прадстаўлены генезіс канцэпцыі грамадзянскай супольнасці ў грамадска-палітычнай думцы Беларусі; на аснове аналізу архіўных матэрыялаў, многія з якіх уведзены ў навуковы зварот упершыню, вызначаны этапы і асаблівасці развіцця сістэмы рэгіянальнай прэсы Беларусі; на аснове кантэнт-аналітычнага даследавання эмпірычнага матэрыялу вызначаны напрамкі камунікатыўнай стратэгіі рэгіянальнай прэсы ў фарміраванні грамадзянскай супольнасці; выяўлены асаблівасці трансфармацыі жанравых форм рэгіянальных выданняў, вызначаны іх уплыў на фарміраванне кантэнту.

Рэкамендацыі па выкарыстанні. Вынікі даследавання могуць быць выкарыстаны: у працэсе далейшага вывучэння тэарэтыка-метадалагічнай канцэпцыі грамадзянскай супольнасці; у даследаванні праблем функцыянавання рэгіянальных друкаваных медыя; у практычнай дзейнасці супрацоўнікаў рэдакцый СМІ, накіраванай на ўдасканаленне інфармацыйнага забеспячэння сацыяльных і палітычных працэсаў у беларускім грамадстве; прадстаўнікамі органаў улады, грамадскіх арганізацый; у навучальным працэсе – пры выкладанні курсаў па гісторыі беларускай журналістыкі, гісторыі Беларусі, гісторыі дзяржавы і права Беларусі, паліталогіі, ідэалогіі беларускай дзяржавы; арганізацыі курсаў і праграм па павышэнні кваліфікацыі для супрацоўнікаў рэгіянальных СМІ.

Галіна выкарыстання атрыманых вынікаў: навуковая дзейнасць, адукацыйны працэс, журналісцкая практыка.

РЕЗЮМЕ

Прохореня Марина Валерьевна

КОММУНИКАТИВНАЯ СТРАТЕГИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ПРЕССЫ БЕЛАРУСИ В ФОРМИРОВАНИИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Ключевые слова: гражданское общество, правовое государство, региональная пресса, печатные СМИ, окружная пресса, районная печать, областная печать, городская пресса, Минская область.

Целью исследования является определение концептуальных основ коммуникативной стратегии региональной прессы Беларуси в формировании гражданского общества.

Основные методы исследования: индукция, дедукция, анализ, синтез, сравнение, экстраполяция, принцип историзма, системный и структурно-функциональный методы, контент-анализ.

Результаты исследования и их научная новизна. В диссертации представлен генезис концепции гражданского общества в общественно-политической мысли Беларуси; на основе анализа архивных материалов, многие из которых введены в научный оборот впервые, определены этапы и особенности развития системы региональной прессы Беларуси; на основе контент-аналитического исследования эмпирического материала определены направления коммуникативной стратегии региональной прессы в формировании гражданского общества; выявлены особенности трансформации жанровых форм региональных изданий, определено их влияние на формирование контента.

Рекомендации по использованию. Результаты исследования могут быть использованы: в процессе дальнейшего изучения теоретико-методологической концепции гражданского общества; при исследовании проблем функционирования региональных печатных медиа; в практической деятельности сотрудников редакций СМИ, направленной на совершенствование информационного обеспечения социальных и политических процессов в белорусском обществе; представителями органов власти, общественных организаций; в учебном процессе – при преподавании курсов по истории белорусской журналистики, истории Беларуси, истории государства и права Беларуси, политологии, идеологии белорусского государства; организации курсов и программ по повышению квалификации для сотрудников региональных СМИ.

Область применения полученных результатов: научная деятельность, образовательный процесс, журналистская практика.

SUMMARY

Prakharenya Marina

THE COMMUNICATIVE STRATEGY OF THE REGIONAL PRESS OF BELARUS IN THE FORMATION OF THE CIVIL SOCIETY

Keywords: civil society, legal state, regional press, print media, district press, provincial press, city press, Minsk region.

The goal of the research is to define the conceptual foundations of the communicative strategy of the regional press in the formation of the civil society.

The methods of the research are methods of comparison, induction, deduction, extrapolation, analysis, synthesis, the principle of historicism, systemic and structurally functional methods, content analysis.

The results obtained and their scientific novelty. In the dissertation for the first time the genesis of the concept of the civil society in the social and political thought of Belarus is presented; on the basis of the analysis of the archival documents (many of which were introduced into the scientific circulation for the first time) the stages and features of the development of the regional press system in Belarus have been determined; on the basis of the content-analytical study of the empirical material the directions of the communicative strategy of the regional press in the formation of the civil society have been defined; peculiarities of the transformation of genre forms of regional editions have been revealed, the specificity of their influence on content formation is determined.

Recommendations for application. The results of the research can be used in the process of further study of the theoretical and methodological concept of the civil society; during the research into the problems of the functioning of regional print media; in the practical work of any editorial staff, aimed at improving the information support of social and political processes in the Belarusian society; besides they can be used by the representatives of the governmental bodies, as well as public organizations; in the educational process while teaching courses in the history of the Belarusian journalism, the history of Belarus, the history of the state and the law of the Republic of Belarus, political science the ideology of the Belarusian state; in the organization of special courses and seminars for advanced learning of the staff of regional media.

The field of application of the received results: scientific activity, educational process, journalistic practice.